

VÄRLDSARV I FINLAND

VÄRLDSARV I FINLAND

I Finland finns för närvarande sju av Unescos världsarv, varav sex är kulturarv och ett är ett naturarv.

Världsarven i Finland berättar för dig om oersättliga värden för mänskligheten. Världsarven förbinder nutiden med det förflutna, och du får uppleva vikten av att bevara arvet för kommande generationer.

www.maailmanperinto.fi/sv

INNEHÅLL

Världsarv – vår gemensamma skatt	4
Sveaborgs sjöfästning	6
Gamla Raumo	8
Petäjävesi gamla kyrka	10
Verla träsliperi och pappfabrik	12
Bronsåldersgravrösen i Sammallahdenmäki	14
Struves meridianbåge	16
Kvarkens skärgård	18

SVEABORG,
BILD: ARTTU KOKKONEN

KVARKEN
ARCHIPELAGO

GAMLA
RAUMO

SAMMALLAHDEN-
MÄKI

SVEABORGS
SJÖFÄSTNING

PETÄJÄVESI
GAMLA KYRKA

VERLA

STRUVES MERIDIANBÅGE

VÄRLDSARV – VÅR GEMENSAMMA SKATT

VÄRLDSARVSKONVENTIONEN

Världsarvskonventionen är Unescos, Förenta nationernas organisation för utbildning, vetenskap och kultur (The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization), internationella konvention som godkändes 1972 för att skydda världens kultur- och naturarv.

Med världsarvskonventionen visar och skyddar man värdet på världens centrala kultur- och naturarv samt bevarar dem. Världsarvet anses vara hela mänsklighetens egendom, och det ligger också på alla länders ansvar att skydda det för de kommande generationerna.

De stater som har ratificerat konventionen kan föreslå objekt till världsarvslistan. Världsarvskommittén, som har 21 medlemsländer, beslutar om listan. Finland ratificerade världsarvskonventionen 1987.

SAMMALLAHDENMÄKI,
BILD: MIKKO UUSSAARI

SÄRSKILT STORT UNIVERSELLT VÄRDE

Alla världsarv har ett särskilt stort universellt kultur- eller naturarvsvärde (OUV, Outstanding Universal Value) som utgör grunden för att något kan utses till ett världsarv.

Det särskilt stora universella värdet beskriver den unika betydelsen av Unescos världsarvsobjekt som överskrider internationella gränser. Objektet ska omfatta alla de element som uttrycker dess särskilt stora universella värde så hela och orörda samt i sin egen kontext så autentiska som möjligt.

VÄRLDSARVSLISTAN

Världsarvslistan består av kultur- och naturområden samt kombinationer av dem. Sammanlagt finns det över tusen världsarv runt om i världen. En del av världsarven består av områden i flera länder.

För att komma in på listan ska man uppfylla givna kriterier. Ett kulturarv kan vara ett mästerverk av mänskligt skapande, ett exceptionellt betydande bevis på en befintlig eller försvunnen kultur, en byggnadstyp som representerar en betydande historisk tidsperiod, en arkitektonisk eller teknologisk helhet eller ett landskap. Kulturarvet

kan också representera ett traditionellt boende för en viss kultur, mark- eller havsanvändning eller en helhet som ger uttryck för människans växelverkan med omgivningen.

Kriterier för naturarv är ett exceptionellt vackert landskap, ett landskap som beskriver jordklotets viktiga utvecklingsfaser, ett exempel på en pågående ekologisk eller biologisk process eller en plats för utrotningshotade djurarter.

Om ett världsarv hotas av till exempel en väpnad konflikt, naturkatastrof, okontrollerad turism eller byggverksamhet i dess omedelbara närhet, kan det tas upp på listan över hotade världsarv. Om världsarvet förlorar ett viktigt särdrag utifrån vilket det har tagits upp på världsarvslistan, kan det förlora sin världsarvsstatus.

whc.unesco.org

IMMATERIELLT KULTURARV

Unescos konvention om skydd av det immateriella kulturarvet godkändes 2003 och i Finland trädde den i kraft 2013. Tre kulturtraditioner från Finland har utsetts till förteckningen över immateriellt kulturarv: bastutraditionen (2020), spelmanstraditionen i Kaustby (2021) och den nordiska klinkbåtstraditionen (2021).

Levande immateriellt kulturarv kan bland annat vara muntlig tradition, scenkonst, praxis för socialt liv, ceremonier, hantverk, mattraditioner samt know-how rörande natur. Konventionen betonar kulturernas mångfald,

värnandet av traditioner och människans del i kulturarvet. Gemenskapen har en betydande roll i igenkännandet och definieringen av immateriellt kulturarv.

www.aineetonkulttuuriperinto.fi/sv

GAMLA RAUMO,
BILD: RAUMO STAD

unesco
Världsarv

SVEABORGS SJÖFÄSTNING

Världsarvet Sveaborg, som under tre århundraden byggts till en sjöfästning, har i dagens läge utvecklats till en unik stadsdel i Helsingfors och ett uppskattat besöksmål. Det är ett exceptionellt exempel på europeisk fästningsarkitektur från 1700-talet. Sveaborgs sjöfästning utsågs till världsarv av Unesco år 1991.

FRÅN DET RYSKA SVEABORG (VIAPORI) TILL DET FINSKA SVEABORG (SUOMENLINNA)

Sveaborgs byggarbete påbörjades 1748 under ledning av Augustin Ehrensvärd under det svenska styret. Då var fästningens uppgift att fungera som en flottbas för försvaret av Finland och fick namnet Sveaborg, på finska Viapori. År 1808 kapitulerade fästningen till de ryska trupperna, varvid fästningen blev ryskt militärområde och garnisonsstad. Under 1855 skadades fästningen svårt under Krimkriget.

I och med att Finland blev självständigt fick fästningen år 1918 namnet Suomenlinna på finska. Fästningen övergick från Försvarsmakten till statens förvaltning 1973. Den oregelbundna bastionsfästningen har haft en intressant historia i tre stater – Sveriges, Rysslands och Finlands – försvar.

BILD: SUPER OTUS

BILD: ANO HEININEN

ETT AV DE POPULÄRASTE BESÖKSMÅLEN I FINLAND

I dag är Sveaborg en levande stadsdel med cirka 800 helsingforsare.

Sjöfästningen Sveaborg ligger utanför Helsingfors, ungefär 15 minuter med färja från Salutorget. Sveaborgs område innefattar cirka 200 byggnader på ett 80 hektar stort landområde på åtta öar. Fästningen har 6 kilometer murar och allt som allt 105 kanoner.

Sjöfästningen är en av Finlands populäraste besöksmål, med nästan en miljon besökare årligen. Servicen på Sveaborg är öppen året runt och evenemang samt guidade rundturer ordnas under alla årstider.

www.suomenlinna.fi/sv

unesco

Världsarv

GAMLA RAUMO

I världsarvet Gamla Raumo har du chansen att bekanta dig med ett enhetligt, flera hundra år gammalt nordiskt trästadsområde och dess levande lokalsamhälle. Världsarvet Gamla Raumo berättar om livet i en livlig hamnstad och handelsplats sedan medeltiden. Gamla Raumo utsågs till världsarv av Unesco år 1991.

STADENS HJÄRTA

Gamla Raumo är en byggnadshistorisk helhet, där smala gator kantas av hus vars äldsta delar är byggda på 1700-talet. En enskild byggnad kan inkludera olika byggfaser från olika århundraden och utstråla en rik historisk lager-på-lager känsla. Gamla Raumo som man idag känner det bildades efter stadens brand 1682.

Stadsområdet i Raumo började expandera utanför Gamla Raumo så sent som i början av 1900-talet. Världsarvet i Raumo centrum är fortfarande stadens pulserande hjärta.

'KYL RAUM O AIN RAUM', RAUMO ÄR ALLTID RAUMO

I dag är Gamla Raumo en historisk bostadsmiljö med 800 invånare. På Gamla Raumos 29

hektar stora område finns över 600 byggnader, varav största delen är privatägda.

I Gamla Raumos trästadsområde finns tjänster för såväl lokala invånare som turister, till exempel butiker, kaféer, restauranger och arbetsrum för konstnärer. Det bästa sättet att utforska Gamla Raumo är att uppleva trästadsens stämning till fots.

I Gamla Raumo finns också tre kulturhistoriska museum, Raumo konstmuseum och Heliga Korsets kyrka från sen medeltid. I området ordnas evenemang och guidade rundturer året runt. Besöksmålet har uppskattningsvis årligen cirka en halv miljon besökare.

www.vanharauma.fi/sv

BILD: RAUMO STAD

unesco

Världsarv

PETÄJÄVESI GAMLA KYRKA

Petäjävesi gamla kyrka är det besöksmål där du bäst kan uppleva den nordiska timmerbyggnadskonstens mästareprov från 1700-talet och det finska landsbygdslivet från vaggan till graven, då och nu. Kyrkan utsågs till världsarv av Unesco år 1994.

DET FINLÄNDSKA FOLKETS HISTORIA I UPP TILL FYRA ÅRHUNDRADEN

Petäjävesi gamla kyrka, som byggdes 1763–65 av bönder i Mellersta Finland, har snidats med en imponerande talang och gömmer inuti sig de största känslorna i livet. Den gamla kyrkan är kär för Petäjävesiborna och förtrollar tusentals besökare år efter år. Kyrkans särskilda byggnadskonstnärliga och -tekniska värden syns inne i kyrkan – inredningen i den gamla kyrkan har bevarats i nästan sitt ursprungliga skick.

Byggandet av korskyrkan, som representerar nordisk träkyrkoarkitektur och timmerbyggnadskonstens långa traditioner, vittnar om finländarnas envishet. Man väntade inte på tillstånd eller planritning från herrelandet Sverige, utan byggarbetet genomfördes under ledning av kyrkans byggmästare Jacob Klements-son Leppänen med egna planer. Klockstapeln byggdes 1821. Den gamla kyrkan togs ur bruk 1879 efter att en ny kyrka byggdes på andra sidan av sundet, och den har restaurerats till minnesmärke från och med 1920-talet.

BILD: ANNE KALLIOLA

BILD: ANNE KALLIOLA

ETT PROV PÅ BÖNDERNAS SKICKLIGHET

Petäjävesi gamla kyrka ligger i Petäjävesi kommun cirka 30 kilometer från Jyväskylä. I kyrkan ordnas gudstjänster och konserter främst på sommaren, då den också är öppen varje dag. På vintern kan man bekanta sig med kyrkan om man bokar en tid på förhand. Kyrkan besöks årligen av cirka 14 000 besökare.

www.petajavesioldchurch.fi/en

unesco

Världsarv

VERLA TRÄSLIPERI OCH PAPPFABRIK

I världsarvet Verlas stämningsfulla bruksby från finska skogsindustrins begynnelse kan du uppleva gamla tiders arbetskultur och dagliga liv. Verla träsliperi och pappfabrik utsågs till världsarv av Unesco år 1996. Det representerar en småskalig träförädlingsindustri på landsbygden, som var framgångsrik på 1800-talet och 1900-talet, framför allt i Europas norra delar och Nordamerika.

FRÅN GRANVIRKE TILL PAPP

Det äkta och idylliska Verla är det enda exemplet på träförädlingsindustrin på världsarvslistan. Verlas lilla sliperi inledde sin verksamhet år 1872, men förstördes tidigt i en brand. Träsliperiet och den intilliggande pappfabriken byggdes år 1882. Fabriksverksamheten fortsatte med gamla metoder fram till 1964, och fabriken öppnades som Finlands första fabriksmuseum 1972.

Bruksbyn föddes omkring fabriken. I Verla fanns hela operativa verksamheten: råvaran till fabriken kom från skogen, fabriken maskinkraft från forsen och granvirket flottades på vattnet. Dessutom har arbetarnas bostadsområde bevarats runtomkring fabriken. Fabriken maskiner som står på sina ursprungliga platser berättar om hur papp tillverkades av granvirke.

BILD: MIKKO HOVI

BILD: JOONAS LINKOLA

MUSEETS GUIDNINGAR VÄCKER FABRIKEN TILL LIV

Verla träsliperi och pappfabrik ligger i Norra Kymmenedalen, cirka 30 kilometer från Kouvola centrum. På fabriksmuseets guidningar är det enkelt att förstå olika skeden i papptillverkningen. De historiska byggnaderna, gårdarna och tjugiga parkerna underhålls och restaureras med hänsyn till platsens ursprung.

Verla berättar om svunna generationers liv i ett litet bysamhälle, där fabriken tog hand om hela byn. Om somrarna bekantar sig cirka 40 000 besökare med Verlas berättelser. Guidningar ordnas i fabriken, trädgården och på arbetarbostadsområdet. Man kan även övernatta i stugorna. Verla ägs och underhålls av UPM-Kymmene Oyj.

www.verla.fi/en

unesco
Världsarv

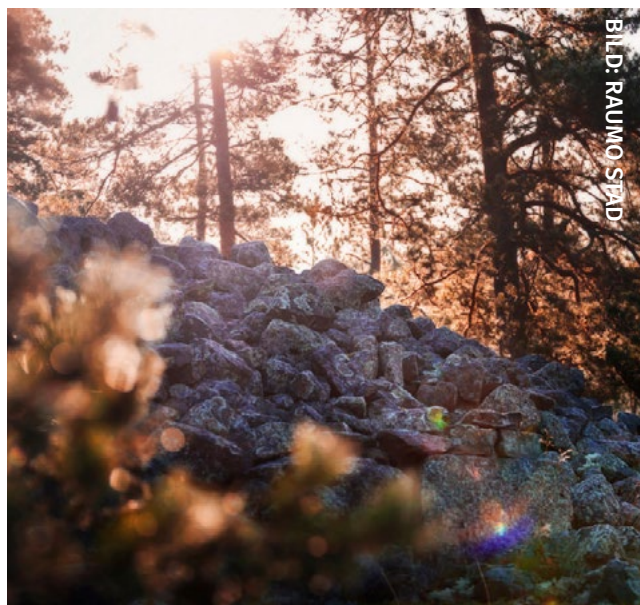
BRONSÅLDERS- GRAVRÖSENA I SAMMALLAHDEN- MÄKI

I världsarvet Sammallahdenmäki, som i forna tider låg vid kusten, bekantar du dig med gravrösen från den skandinaviska bronsåldern och dåtidens fascinerande liv. Bronsåldersgravrösen i Sammallahdenmäki utsågs till världsarv av Unesco år 1999.

GRAVOMRÅDE FRÅN BRONSÅLDERN

Sammallahdenmäki är den enda förhistoriska arkeologiska platsen i Finland som valts till världsarvslistan. På världsarvsområdet finns cirka 40 olika gravrösen som dateras till bronsåldern och tidiga järnåldern (1500–0 f.Kr.).

När gravrösen byggdes låg Sammallahdenmäki vid havsstranden. Som följd av landhöjningen har landskapet förändrats då strandlinjen förflyttats allt längre bort. Gravrösen har undersökts arkeologiskt åren 1891 och 2002. Sammanlagt har 12 rösen undersökts i området och man hittade brända människoben i 6 av dem. Utifrån detta vet man att rösen är gravar och att de avlidna kremerades. Genom att använda radiokolmetoden på brända ben preciserade man även dateringen av gravarna i området.

GRAVMINNESMÄRKENA SOM BYGGDES AV MÄNNISKOR I FORNA TIDER OCH NATURLANDSKAPET BILDAR EN VÄRDEFULL HELHET

Världsarvet Sammallahdenmäki är en väl bevarad helhet. Det vackert karga klippiga landskapet som omger platsen har bevarats helt, och modernt byggande syns inte överhuvudtaget till gravrösen.

I området finns en cirka 2 kilometer lång stig med skyltning, längs vilken hälften av rösen i området finns. Det lönar sig att börja utflykten från informationspunkterna nära parkeringsområdena. Man kan beställa en guidad rundtur till världsarvet av Raumo stads turisttjänster. På sommaren ordnas guidade rundturer regelbundet.

www.sammallahdenmaki.fi/en

unesco
Världsarv

STRUVES MERIDIANBÅGE

Struves meridianbåge är ett gigantiskt mätinstrument som användes för att fastställa jordklotets form och storlek på 1800-talet. Struves meridianbåge utsågs till världsarv av Unesco år 2005.

ETT MÅTTBAND FÖR JORDKLOTET

Struves meridianbåge fick sitt namn efter den tyska astronomen Friedrich George Wilhelm Struve. Under hans ledning utreddes jordklotets form och storlek med triangelmätningsteknik, i samarbete med olika mätexpeditioner. Triangelmätning baserar sig på ett nätverk av trianglar och mätningar av trianglarnas vinklar och genom den har man skapat bland annat områdeskartering. Idag ersätter GPS-apparater triangelmätning.

Struves meridianbåge sträcker sig från Norra ishavets strand till Svarta havet och är 2 820 kilometer lång. Hela kedjan består av 34 mätpunkter, 258 bastrianglar samt 265 baspunkter och går igenom tio länder (Norge, Sverige, Finland, Ryssland, Estland, Lettland, Litauen, Vitryssland, Moldavien, Ukraina). Struves meridianbåge som går över flera statsgränser är det första världsarvet, som sträcker sig över så här många länder.

ALATORNIO KYRKA,
BILD: SIRKKA IMAGE

De sex mätpunkter på Struves meridianbåge som finns i Finland har utsetts som representativa exempelpunkter till världsarvslistan. Dessa är Stuorrahanoaivis punkt i Enontekis (byggd 1850), Aavasaksas punkt i Övertorneå (1845), Nedertorneå kyrka (1842), Oravivuoris punkt i Jyväskylä (1834), Porlammis punkt i Mörskom (1833) och Svartviras punkt i Pyttis (1833).

www.maanmittauslaitos.fi/sv/struvesmeridianbage

ORAVIVUORI,
BILD: SIRKKA IMAGE

unesco

Världsarv

KVARKENS SKÄRGÅRD

Världsarvet Höga Kusten/Kvarkens skärgård är den bästa platsen i hela världen för att uppleva och förstå landhöjningen efter den senaste istiden. Kvarkens skärgård utsågs till världsarv av Unesco år 2006 som Finlands första naturvärldsarv.

ETT LANDSKAP SOM STÄNDIGT FÖRÄNDRAS

Kvarkens skärgård och Höga Kusten i Sverige, som togs upp på Unescos världsarvslista 2000, utgör ett gemensamt världsarvsområde mellan två länder. De otaliga De Geer-moränerna vid den låga kusten i Finland och de branta klippstränderna på den svenska sidan ger uttryck för det geologiska landhöjningsfenomen som orsakades av istiden, som slutade för cirka 10 500 år sedan.

Inlandsisen som var upp till tre kilometer tjock tryckte ner jordskorpan cirka en kilometer. På grund av inlandsisen uppstod moränryggar och massiva blockfält i Kvarkens skärgård. Då isen smälte började landet stiga ur havet, vilket fortfarande fortsätter. I dag stiger landet i Kvarkens skärgård cirka 9 millimeter per år.

IDYLLISKT SKÄRGÅRDSLIV

Världsarvsområdet Kvarkens skärgård har årligen cirka 350 000 besökare. Världsarvsområdet

och dess besöksplatser är tillgängliga för besökare året runt. I området finns turisttjänster, som restaurang, kaféer, program- samt inkvarteringstjänster. En del av dessa verksamheter betjänar året runt. Kvarkens skärgård upplevs bäst till fots eller från vattnet, till exempel i en kajak.

<https://www.vaasa.fi/sv/se-och-upplev/kvarkens-skargard/>

WWW.MAILMANPERINTO.FI/SV

Bild på omslaget

Petäjävesi gamla kyrka, bild: Anne Kalliola

Gamla Raumo, bild: Raumo stad

Kvarkens skärgård, bild: Tuija Waren

Verla träsliperi och pappfabrik, bild: Joonas Linkola

Bild på bakslaget

Sveaborg, bild: Super Otus

Grafisk formgivning

Luova Toimisto Särnä, 2019

Lantmäteriverket/Räsänen, Ilari. 2023 Nytryck